West Bengal State University /B-Sc/B.Com (Honours, Major, General) Examinations, 2015 PART – I

SANSKRIT — GENERAL Paper – I

Duration: 3 Hours | [Full Marks: 100

Candidates are required to give their answers in their own words as far as practicable.

The figures in the margin indicate full marks.

উত্তর যথাসম্ভব নিজের ভাষায় লেখা বাঞ্ছনীয়। প্রান্তস্থ সংখ্যাগুলি পূর্ণমানের দ্যোতক।

> UNIT - I (Marks : 10)

1. a) Define and illustrate any three of the following metres:

 $3 \times 2 = 6$

নিম্নলিখিত যে-কোন তিনটি ছন্দের লক্ষণসহ উদাহরণ দিন :

मालिनी, प्रहर्षिणी, रुचिरा, भुजङ्गप्रयातम, रथोद्धता ।

b) Scan and define any two of the following metres :

 $2 \times 2 = 4$

নিম্নলিখিত যে কোন দৃটির গণবিভাগ পূর্বক ছন্দ নির্ণয় করুন :

- i) असंशयं क्षत्रपरिग्रहक्षमा ।
- ii) अर्थो हि कन्या परकीय एव
- iii) नीवाराः शुकगभंकोटरमुखभ्रष्टास्तरुणामधः
- iv) अभिजनवती भर्तुः श्लाघ्ये स्थिता गृहिणीपदे

SUB-B.A.(GEN)-SANG-2118

[Turn over

UNIT - II

(Marks : 10)

a) Decline any five of the following :
 নিম্নিখিত যে কোন পাঁচটির শব্দরাপ নির্ণয় করুন

 $5 \times 1 = 5$

 $5 \times 1 = 5$

- ं) बधू in सप्तमी बहुवचन
 - /ii) पितृ in द्वितीया बहुवचन
 - iii) नदी in सप्तमी एकवचन
- jv) युष्मद् in षष्ठी बहुवचन
 - v) वारि in सप्तमी एकवचन
 - vi) यद् (पुं) in तृतीया बहुवचन
 - vii) तद् (स्री) in षष्टी बहुवचन
 - viii) धेनु in द्वितीया बहुवचन ।
- b) Conjugate any *five* of the following :
 নিম্নলিখিত যে কোন পাঁচটির ধাতুরূপ লিখুন :
 - i) √कृ in ਲੀਟ੍ 2nd person singular
 - ii) √दिव् in ਲ੍ਟ੍ 1st person dual
 - iii) √भू in विधिलिङ् 3rd person plural
 - iv) √सेव् in लृट् 2nd person plural
 - v) √गम् in लोट् 1st person singular
 - vi) √पठ् in लङ् 2nd person singular
 - vii) √अस् in विधिलिङ् 2nd person singular
 - viii) √हन् in लङ् 1st person plural.

SUB-B.A.(GEN)-SANG-2118

UNIT - III

(Marks: 40)

State the dramatic significance of the episode of Brahmacarin in the first act
 of the drama Svapnavasavadatta of Bhasa.

ভাসের স্বপ্রবাসবদত্ত নাটকের প্রথমাঙ্কে বক্ষচারী বৃত্তান্তের নাটকীয় তাৎপর্য নির্ণয় করুন

OR / অথবা

Justify the title of the drama Svapnavāsavadatta.

12

স্বপুরাসবদত্ত নাটকের নামকরণ বিচার করুন ।

OR / অথবা

Compare and contrast the characters of Padmāvatī and Vāsavadattā as depicted in Bhāsa's play Svapnavāsavadatta.

'স্বপ্নবাসবদত্ত' নাটক অবলম্বনে বাসবদত্তা ও পদ্মাবতী চরিত্তের তুলনামূলক আলোচনা করুন ।

- b) Translate into Bengali or English any *one* of the following : 6
 নিম্নলিখিত যে কোন একটির বাংলা অথবা ইংরাজীতে অনুবাদ করুন ঃ
 - i) कार्यं नैवार्थेर्नापि भोगैर्न वस्नै —

र्नाहं काषायं वृत्तिहेतोः प्रपन्नः

धीरा कन्येयं दृष्टधर्मप्रचारा

शक्ता चारित्रं रिक्षतुं मे भगिन्याः ।।

ii) खगा वासोपेताः सिललमवगाढो मुनिजनः प्रदीप्तोऽग्निर्भाति प्रविचरित धूमो मुनिवनम् परिभ्रष्टो दूराद् रविरिप च संक्षिप्तिकरणो रथं व्यावर्त्यासौ प्रविशति शनैरस्तशिखरम ।।

OR / **অথ**বা

[SUB-B.A.(GEN)-SANG-2118]

[Turn over

4.

 $2 \times 3 = 6$

Write short notes on any two of the following:

নিম্নলিখিত যে কোন দটির উপর সংক্ষিপ্ত টীকা লিখন वसन्तक, दर्शक, समुद्रगृह, महादेवी । c) Explain any one of the following: 7 নিম্নলিখিত যে কোন একটি শ্রোকের ব্যাখ্যা করুন , i) सुखमर्थो भवेद दातुं सुखं प्राणाः सुखं तपः सुखमन्यद् भवेद् सर्वं दुःखं न्यासस्य रक्षणम् ।। यदि तावदयं स्वप्नो धन्यमप्रतिबोधनम् । अथायं विभ्रमो वा स्याद विभ्रमो ह्यस्त मे चिरम ।। Give an account of the dosas (vices) which were described as gunas (virtues) by the cunning courtmen of a king as illustrated Sukanasopadesa. 10 ধৃত সভাসদ্রা যেভাবে রাজার দোষগুলি গুণরূপে বর্ণনা করত, 'গুকনাসোপদেশ' অনুসরণে তার বিবরণ দিন। OR / অথবা Give an idea of Banabhatta and his works. 10 বাণভট্ট এবং তাঁর রচনার পরিচয় দিন । b) Translate into Bengali or English any one of the following: 5 নিম্নলিখিত যে কোনও একটি অনুচ্ছেদের বাংলা অথবা ইংরাজীতে অনুবাদ করুন ঃ कुर्वन्ति तमभिनन्दन्ति. तमालपन्ति. नं पार्श्वे सर्वथा i) योऽहर्निशमनवरतम्परचिताञ्जलिरधिदैवतिमव विगतान्यकर्तव्यः स्तौति, यो वा माहात्म्यमुद्धावयति ।

दर्शनप्रदानमपि अनुग्रहं गणयन्ति, दृष्टिपातमप्युपकारपक्षे स्थापयन्ति, सम्भाषणमपि

संविभागमध्ये कुर्वन्ति, आज्ञामीप वरप्रदानं मन्यन्ते, स्पर्शमीप पावनमाकलयन्ति ।

SUB-B.A.(GEN)-SANG-2118

UNIT - IV (Marks : 15)

5. a) Account for the case-endings in any six of the following underlined words:

 $6 \times 1 = 6$

নিম্নরেখ যে কোন ছয়টি পদের কারক-বিভক্তি নির্ণয় করুন :

- i) नारायणं नमस्करोति
- ii) शिवाय नमः
- iii) विद्वान् सर्वेषां पूजित:
- iv) रुदतः पुत्रस्य पिता जगाम
- v) <u>कृष्णस्य</u> कृतिः ।
- vi) भक्ताय धारयति मोक्षं हरिः
- vii) चर्मणि द्वीपिनं हन्ति ।
- viii) स हि काकात कृष्णः
- ix) <u>फलेभ्यः</u> उद्यानं याति
- x) अधीती व्याकरणे ।
- b) Illustrate the uses of any two of the following:

 $2 \times 2 = 4$

নিম্নলিখিত যে কোন দৃটি প্রয়োগের উদাহরণ দিন :

- i) अकथितं च ।
- ii) उत्पातेन ज्ञापिने च
- iii) कर्तरि षष्टी ।
- iv) यतश्च निर्धारणम्
- c) Join in Sandhi any two of the following:

 $2 \times 1 = 2$

যে কোনও দৃটির সন্ধি করুন :

पतन् + तरुः, अनुमति + अनुसारेण, कवी + इमौ, उत् + हतः

SUB-B.A.(GEN)-SANG-2118

[Turn over

d) Disjoin in Sandhi any three of the following:

যে কোনও তিনটির সন্ধিবিচ্ছেদ করুন

 $3 \times 1 = 3$

- i) हसन्नागतः
- ii) शयनम ।
- iii) पित्रालयः
- iv) षष्ट: I
- v) शीतार्तः
- vi) स्वर्गतः ।

UNIT - V

(Marks : 25)

6. Translate the following passage into Sanskrit:

10

নিম্নলিখিত অনুচ্ছেদটি সংস্কৃতে অনুবাদ করুন :

Mādhava and Yādava were two friends. They lived in the same village near a dense forest. One day in order to collect some wood and honey, both went to the forest. মাধব এবং যাদব ছিল দুই বন্ধু । ঘন বনের নিকটে একই গ্রামে তারা দুজনে থাকত । একদিন তারা দুজনে কিছু কাঠ ও মধু সংগ্রহ করতে বনে গিয়েছিল

The hermitage of the great sage Kanva was on the bank of Malini river. One day king Dusyanta, while pursuing a deer arrived there. He saw Sakuntala, brought up as a daughter by Kanva there.

মালিনী নদীর তীরে মহর্ষি কণ্ণের তপোবন । একদিন মহারাজ দৃষান্ত একটি হরিণকে অনুসরণ করতে করতে সেখানে এসে উপস্থিত হন । সেখানে কণ্ণের পালিতা কন্যা শক্তুলাকে তিনি দেখতে পান

SUB-B.A.(GEN)-SANG-2118

7. Read the following passage and answer the questions given below in Sanskrit :
নিম্নলিখিত অনুচ্ছেদটি পড়ে প্রদত্ত প্রশ্নগুলির সংস্কৃতে উত্তর দিন :

अस्ति दक्षिणात्ये जनपदे महिलारोप्यं नाम नगरम् । तत्र अमरशक्तिनीम राजा बभूव । तस्य त्रयः पुत्राः परमदुर्मेधसो वसुशक्तिरुग्रशक्तिरनेकशक्तिश्चेति नामानो बभूवुः । अथ राजा तान् शास्त्रविमुखानालोक्य सचिवानाहूय प्रोवाच — भोः ज्ञातमेतद् भविद्धः यन्ममैते पुत्राः शास्त्रविमुखा विवेकरहिताश्च । तदेतान् पश्यतो मे महदपि राज्यं न सौख्यम् आवहति

i) कुत्रासीत् महिलारोप्यम् ? 2

ii) तत्र कः राजा आसीत् ?

iii) राज्ञः के नाम पुत्रा अभवन् ?

iv) राज्पुत्राः कीदृशा आसन् ?

v) अमरशक्तिः सचिवान् किमुवाच ?